

Włodzimierz Janowski

AKTA PARTII POLITYCZNYCH, STOWARZYSZEŃ I ORGANIZACJI
SPOŁECZNYCH Z LAT 1944–2005 W ZASOBIE
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH.

Ugrupowania polityczne, ruchy i organizacje społeczne oraz stowarzyszenia stanowią niezwykle istotny element życia publicznego i systemu politycznego państwa. Podmioty te wytwarzają i gromadzą materiały archiwalne, a ich udział w narodowym zasobie archiwalnym wykazuje stałą tendencję wzrostową.

Zasady gromadzenia i nadzoru archiwów państwowych nad archiwami organizacji społecznych i stowarzyszeń (z wyłączeniem partii politycznych) zostały określone w szeregu aktach prawnych, różnej rangi wydanych w latach 1951-1982 początkowo z uwzględnieniem uregulowań prawnych okresu II RP. Wspomniane akty prawne zapewniały wgląd archiwów państwowych w proces narastania dokumentacji w analizowanej grupie podmiotów i obecności w niej materiałów archiwalnych. Ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach z 14.07.1983 sankcjonując partie polityczne, organizacje społeczne i stowarzyszenia jako podmioty tworzące materiały archiwalne i zaliczając je do niepaństwowego zasobu archiwalnego zniosła nadzór archiwów państwowych nad tą grupą aktotwórców.

W zasobie archiwów państwowych znajduje się 10298 zespoły i zbiory archiwalne wytworzone przez władze statutowe partii, organizacji społecznych i stowarzyszeń różnych szczebli. Znamiennym jest, iż znaczna część materiałów archiwalnych analizowanych podmiotów została przejęta w 1990 roku po likwidacji PZPR. Należy podkreślić, iż liczebność zespołów w odniesieniu do poszczególnych okresów w dziejach wewnętrznych PRL i III RP jest wysoce zróżnicowana i wynosi odpowiednio: 1944-1950 – 1501 zespołów, 1951-1990 – 7739, 1991-2005 – zaledwie 58. Stan zachowania analizowanych zespołów jest także zróżnicowany będąc odbiciem zarówno wielkości i potencjału organizacyjnego danego ugrupowania, czy organizacji, ale także dbałości o dokumentowanie działań i zachowanie powstałej w jej wyniku dokumentacji. Zaniepokojenie budzi nikły stan w zasobie archiwalnym zespołów archiwalnych partii i organizacji społecznych powstałych już w okresie III RP, które zakończyły swoją działalność. Do zasobu nie trafiły np. akta Polskiej Unii Socjaldemokratycznej, Kongresu Liberalno-Demokra-

tycznego, Akcji Wyborczej Solidarność, Porozumienia Centrum, czy też władz centralnych organizacji społecznych o długiej tradycji takich jak TPPR, TKKŚ i wielu innych.

Stan zachowania dokumentacji partii politycznych, organizacji społecznych i stowarzyszeń w zasobie archiwów państwowych jak również wspomniana wyżej ranga tej grupy podmiotów stawia przed archiwami szczególne zadania. Archiwa muszą bowiem zaktywizować swoje działania wobec partnerów prowadząc z jednej strony akcję uświadamiającą w zakresie roli i znaczenia wytwarzanych przez partie i stowarzyszenia materiałów archiwalnych dla narodowego zasobu archiwalnego jako całości, a z drugiej podejmując merytoryczną współpracę z nimi w imię pozyskania owych materiałów w przyszłości.